

Maankäyttö- ja metsäala murroksessa – tie tulevaisuuteen käy jatkuvan oppimisen kautta

30.12.2024

Nykyään lähes jokainen joutuu opiskelemaan tai saa opiskella, riippuen näkökulmasta. Opiskelu tapahtuu usein työn ohessa, sillä pelkkä nuorena hankittu tutkinto ei enää riitä. Maailman kehittyessä myös ihmisten on kehityttävä sen mukana. Kansankielessä puhutaan usein aikuisopiskelusta, ja jotkut tituleeraavat itseään ikuisiksi tai elinikäisiksi opiskelijoiksi. Virallinen termi on nykyään jatkuva oppiminen, mikä kuvaa hyvin aikaa, jossa elämme – osaamista on päivitettävä jatkuvasti. Olipa kyseessä uusi teknologia, vihreä siirtymä tai työtavat, opiskelu auttaa varmistamaan, että työntekijä pysyy kilpailukykyisenä ja kykenee vastaamaan työelämän haasteisiin. Osaaminen on voimakas työkalu, jolla on monia vaikutuksia. Se ei ainoastaan auta yksilöitä kehittämään itseään ja urapolkujaan, vaan tarjoaa myös koko yhteiskunnalle taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia etuja. Yritykset, aluekehittäminen ja laajempi yhteiskunta hyötyvät siitä, että tehtävissä on riittävästi osaavaa työvoimaa. Etlan (2021) tekemässä kustannus-hyötyanalyysissä todetaan, että aikuisena aloitetut opinnot nostavat ansioita ja työllisyyttä, erityisesti perusasteen suorittaneiden osalta.

Näkymä Korkianevan keidassuolta Niemenkylässä Jurvassa. Kuva: Teija Koivuniemi.

Muutoksen haasteista eteenpäin

Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla on käytännössä luovuttu energiaturvetuotannosta, mikä on muuttanut toimintaympäristöä merkittävästi. Alalla on monia perheyrityksiä, joissa jatkaja on löytynyt perhepiiristä. Pienestä saakka koneiden ympäriltä, turvenevoilta ja metsistä hankittu osaaminen on riittänyt hyvin alalle siirtymiseen, ja on ajateltu, että tämä on se unelma-ammatti ja työ, mitä haluaa tehdä. Energiaturpeesta luopuminen aiheutti alan yrityksille ja sen työntekijöille kuitenkin täysin uudenlaisen tilanteen, jossa lienee kaksi vaihtoehtoa: siirtyä toiselle alalle tai ottaa haasteet vastaan mahdollisuuksina ja mahdollisesti opiskella lisää. Alan koulutusorganisaatiot ovat ajassa mukana, ja niin tässäkin tapauksessa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK), Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä (Kpedu) sekä Seinäjoen koulutuskuntayhtymä (Sedu) kokosivat rivit yhteen ja lähtivät suunnittelemaan hanketta, jossa tarjotaan koulutusta maankäytön ja metsätalouden alalle, nimenomaisena näkökulmana kestävyyteen liittyvät näkökulmat. Näin syntyi Kemmo – Kestävän maankäytön ja metsätalouden koulutuksen ja opetuksen kehittäminen Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla -hanke, joka on Euroopan unionin osarahoittama. Hankkeen

päätoteuttaja on Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK), ja Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä (Kpedu) sekä Seinäjoen koulutuskuntayhtymä (Sedu) ovat osatoteuttajia. Kemmo-hanke on suunniteltu vastaamaan niihin haasteisiin, joita energiaturpeesta luopuminen on tuonut erityisesti työmarkkinoille. Osa työvoimasta on jäänyt työttömäksi. Vastaavasti yritykset tarvitsevat uutta osaavaa työvoimaa, sillä mm. suometsien puunkorjuuseen ja turvetta korvaaviin uusiutuviin energiajärjestelmiin sekä turvetuotantoalueiden jatkokäyttötöihin tarvitaan työvoimaa. Tarpeet siis kohtaavat, kunhan osaaminen on ajan tasalla. Kemmo-hanke tarjoaa tähän työvälineeksi koulutusta ja osaamisen kehittämistä. Koulutukset toteutetaan pilotteina ja näitä pilotteja on tarjolla sekä toimihenkilötasoisia, joista vastaa SeAMK, että työntekijätasoisia pilotteja, joista vastaavat Sedu ja Kpedu. Vaikka pilotit on jaettu työntekijäryhmittäin, se ei estä esimerkiksi toimihenkilöä opiskelemasta työntekijätasoisia pilotteja ja päinvastoin. Pääasia on tarve ja oma kiinnostus. Alanvaihtajille tämä on erinomainen mahdollisuus kokeilla alaa, sillä lyhyet pilotit eivät sido opiskelijaa pitkiin koulutuksiin. Myös maahanmuuttajat saavat KEMMOsta suomalaisen maankäytön ja metsätalouden koulutusta ja voivat siten työllistyä metsäalalle. Koulutukset ovat kuitenkin suomeksi, joten kieltä tulee osata jollain tasolla.

Osaamista tarvitaan monella tasolla

Haasteet koskevat koko maankäytön ja metsäalan sektoria: yrittäjät, työntekijät, konsultit, neuvojat ja toimihenkilöt sekä uusiutuvien energiamuotojen, kuten tuuli- ja aurinkoenergian, parissa työskentelevät tarvitsevat uutta osaamista. Kohderyhmä on siis laaja. Tämän vuoksi koulutuspilotit on suunniteltu niin, että jokaisella on mahdollisuus löytää itselleen sopiva osa-alue. Vaikka itse asia, kestävä maankäyttö ja metsätalous ovat koulutuksissa pääosassa, niin tarjolla on muutakin osaamista, sillä uusi tilanne luo usein myös uutta yrittäjyyttä tai omistajanvaihdoksia. Tämä on otettu huomioon ja tarjolla on osaamista yrittäjyyteen. Yrittäjyyden pilotissa on mukana sekä uuden yrityksen perustaminen että omistajanvaihdokset. Lisäksi erityisesti työnantajille ja esimiehille on tarjolla aiheeseen liittyvä henkilöstöjohtamisen koulutuspilotti, joka tarjoaa täsmätietoa aiheisiin, mitkä koskettavat henkilöstöä.

Kestävää metsänhoitoa on ollut aina, mutta mitä se on tänään

Metsien käsittelytapojen painopisteet kertovat paljon senhetkisestä yhteiskunnasta. Metsien rooli elinvoiman ja hyvinvoinnin lähteenä on kautta historian ollut merkittävä. Soilta ja metsistä on haettu turvaa, ravintoa, lämmitysraaka-aineita sekä lepoa ja virkistystä. Vallitsevat metsänhoitokäytännöt edustavat kunkin ajan käsitystä hyvästä ja vastuullisesta metsänhoidosta. Pyrkimys kestävään ja vastuulliseen maankäyttöön on tarkoittanut eri aikaan hieman erilaisia toimenpiteitä. Se on rakentunut kunkin ajanjakson tutkimukseen ja asiantuntijuuteen perustuviin metsänhoidon ohjeisiin ja suosituksiin. Tässä ajassa moni entisaikojen hyvänä pidetty toimintatapa näyttäytyy hieman eri valossa. Käsillä oleva ajanjakso pitää sisällään monia ainutlaatuisia haasteita, joihin ei ole osattu ennakkoon varautua.

Kemmon metsäalan koulutusosiot auttavat hahmottamaan alan tulevaisuutta

Helmikuussa alkava kestävä ja luontoarvot huomioiva metsien hoito -koulutuspilotti antaa perusteet erilaisiin metsänhoitovaihtoehtoihin ja avaa näkymiä hiili- ja vesitaloustekijöiden huomioimiseen. Erityisesti suometsien kasvatusta tarkastellaan jaksollisen ja jatkuvapeitteisen kasvatuksen vaihtoehtojen valossa. Tarkoituksenmukaisten metsänhoitomenetelmienvalinta on monisyinen kokonaisuus, jossa myös metsänomistajan omat arvovalinnat ja metsänhoidon tavoitteet ovat keskeisellä sijalla soveltuvien toimenpiteiden totuttamisessa. Metsäluonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja monitavoitteinen metsänhoito on osa kestävän metsätalouden ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia. Huhtikuussa alkava turvetuotantoalueiden kestävä jatkokäyttö-koulutuspilotti antaa valmiuksia turvetuotannosta poistuneiden maa-alueiden uudelleenkäyttövaihtoehtojen arviointiin. Ennallistamiseen tarvitaan osaajia niin suunnittelu- kuin toteutustasollekin. Sen tarjoaa tietoa, jonka avulla valita kullekin maastokohteelle soveltuvia hyödyntämismuotoja. Se antaa yleiskäsityksen ennallistamisprosessin suunnittelun ja toteutuksen vaiheista sekä toteutuksen että viranomaistoiminnan osalta.

Soistunut vesijättömaa Särkijärvi. Kuva: Teija Koivuniemi

Myöhemmin syksyllä -25 toteutuu myös puunhankintajärjestelmät sekä metsäsuunnittelun ja metsätietojärjestelmien koulutukset. Molemman näistä avaavat metsätalouden taloudellisen toiminnan ja

arvonmäärityksen näkökulmia ja tarjoavat sähköisiä pitkälti tekoälypohjaisia työkaluja puukaupan suunnitteluun sekä metsäalueiden paikkatietopohjaisiin työkaluihin. Uusiutuvat energiaratkaisut -pilotti on luonteva jatkumo uusiutuvan energian vaihtoehdoista turpeen korvaajana. Se valottaa uusiutuvat energiamuotojen mahdollisuuksia sijoittua turvetuotannosta poistuville alueille tai puuntuottokyvyltään vaatimattomimpiin suometsiin. Erityisiä uusiutuvan energiantuotannon mahdollisuuksia on syntynyt, aurinko- ja tuulivoima sekä vetytalouden hyödyntämiseen. Nämä korvaavat osaltaan energiaturvetuotannon supistumisesta johtuvaa uusiutuvan energian kysyntää. Myös metsäenergialla, peltobioenergialla on oma roolinsa kokonaisuudessa. Vihreä siirtymä luo myös uusia mahdollisuuksia. Tulevaisuuden kehittymisen mahdollistavat toimet tehdään tässä hetkessä. Tämä hetki on hetki toimille, jotka avaavat reittejä tulevaisuuden työelämän tarpeisiin. Nämä tarjotut koulutuskokonaisuudet rakentuvat tutkitun tiedon ja toimialan työelämäyhteistyön kautta kerätyn tietämyksen varaan.

Yhteistyöllä ja osaamisen kasvattamisella hyvään lopputulokseen

Yksin kukaan tai mikään ei pysty saavuttamaan suuria asioita, mutta yhteistyöllä ja monimuotoisella verkostolla voidaan saada paljon aikaan. KEMMO tekee laajaa yhteistyötä ja pyrkii luomaan vahvan verkoston, jonka avulla koulutusta voidaan kehittää työelämän tarpeiden mukaisesti. KEMMOn alue kattaa koko Etelä- ja Keski-Pohjanmaan, mikä tekee siitä laajan ja monipuolisen verkoston. Tämä laaja alue mahdollistaa yhteistyön monien eri toimijoiden kanssa ja se tarjoaa myös mahdollisuuden hyödyntää alueellisia vahvuuksia ja resursseja, mikä tukee koulutuksen kehittämistä ja työelämän tarpeisiin vastaamista entistä paremmin. Lisää KEMMOn koulutuksista ja hankkeesta löytyy täältä: https://projektit.app-staging.seamk.hion.dev/kestavat-ruokaratkaisut/kemmo/ **Tarja Sandvik**
projektipäällikkö
SeAMK**Teija Koivuniemi**
asiantuntija, kouluttaja
SeAMKKirjoittajat toimivat Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Kemmo – Kestävän maankäytön ja metsätalouden koulutuksen ja opetuksen kehittäminen Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla-hankkeessa, joka on Euroopan unionin osarahoittama.

Lähteet

Etla. (2021). Kannattavatko investoinnit aikuiskoulutukseen? file:///C:/Users/k0008280/Downloads/ETLA-Muistio-Brief-102%20(2).pdf